

Göteborg

Lundby 29

Syrhåla

Röse

Inv. nr. 48810

Fyndrapporter 1969

Göteborgs stadsmuseum
Arkeologisk arkivrapport

Nr 1968:11

3

LUNDBY 29
FORNLÄMNING NR (15:29) INOM GÖTEBORGS STAD

15:29 RÖSE:

Stort röse med centralgrav från bronsålderns IV:e period. Datering genom fynd av miniatyrsvärd och rakkniv av brons.

LÄGE OCH BESKRIVNING

(jfr inledningen om Syrhålaområdet)

Anläggningen var belägen inom Syrhålaområdet på stadsäga 142 i Göteborgs stad. Den låg på krönet av ett mindre bergsparti, 16 m ö.h. med god utsikt åt norr och söder ut över Syrhåladal. Bergspartiet ligger som en mindre holme mitt i denna dal (fig 6), som från Älvsborgsfjorden i söder löper åt norr.

Anläggningen hade före undersökningen följande utseende (fig 7, 8):

Röse, ca 7-8 m i diam och 0,8 m högt av i regel 0,2-0,5 m stora stenar. På en 3 m lång sträcka i öster syntes en lagd kant av 0,5-1,0 m stora stenar. I sydvästra kanten låg ett ca 0,75 m stort block och i sydöst en häll 1,5x1,0 m och 0,2 m tjock. Röset var kraftigt skadat och nordvästra delen nästan helt bortförd. En del stenmaterial låg dels nedanför en bergkant i nordväst, dels i en klyfta i söder. På berghällen vid rösets nordvästra kant fanns en i sen tid upplockad stenkrets.

GRÄVNINGSTID OCH ARBETSSTYRKA

Grävningstid: 6 maj - 13 juni 1968, parallellt med andra arbeten inom Syrhålaområdet. Undersökningen utfördes av Göteborgs arkeologiska museum. Arbetet leddes av H.Olsson. I övrigt deltog under längre eller kortare tid B.Carlbom, I.Ernstsson, B.M.Gudmunsson, K.Rex och E.Weiler. Arbetare från Göteborgs stads gatukontor var E.Andersson, R.Karlsson, O.Oskarsson, S.Salomonsson och G.Strand.

Undersökt yta: ca 350 kvm.

Arbetstid: 477 arkeologtimmar och 366 grovarbetstimmar.

ARBETSBESKRIVNING

En kryssprofil lades över röset (profil 1 i riktning nordväst-sydöst, profil 2 i riktning nordöst-sydväst). Rösets kant och kringliggande stenpackningar avtorvades. Stenpackningarna i omkringliggande klyftor borttogs och rösestenen slängdes. Framkomna konstruktioner genomgrävdes. Profilerna borttogs.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Anläggningen bestod dels av ett jordfritt röse uppbyggt av företrädesvis 0,3-0,5 m stora stenar och beläget på en krönplåtå, dels av runt om röset, på eller i direkt anslutning till krönplåtå belägna klyftor (A-D, F, G, K, O, fig 1), fyllda av en i regel mycket jämn och vällagd stenpackning av 0,2-0,3 m stora stenar. Dessutom fanns i söder och nordväst 2 områden (E respektive L, fig 1) belägna ca 1,2 respektive 2,0 m lägre än själva krönplåtå (fig 3) och likaledes täckta av jämna och vällagda stenpackningar av 0,2-0,3 m stora stenar (fig 1, 9, 10).

Röset var kraftigt urplockat och skadat i nordväst (fig 11). Mellan 0,2-0,8 m under det jordfria rösets yta följde en jordinblandning mellan stenarna och denna jordblandade stenpackning anslöt direkt till stenpackningarna i klyftorna närmast röset (fig 13). Under den jordfria rösestenen fanns i anläggningens centrala del ca 0,5-1,0 m norr om den från undersökningens början iakttagna liggande hällen, (S, fig 1 och 2) ett antal kantställda hällar (A och B) och rundade stenar (D, E, F, fig 14). Likaså fanns under den större, liggande hällen, ytterligare en kantställd häll (C). Dessa stenar syntes omfatta en central gravgömma, vilken saknade distinkt form (fig 2).

I norr låg den jordfria rösestenen endast i ca 2-3 lager direkt på berget. Röset fick här sin välvda form genom att det underliggande berget sluttade upp mot anläggningens centrum (fig 5, profil 4 och fig 13).

Det jordfria röset begränsades åt öster av den från undersök-

ningens början iakttaga kanten (fig 1, 8). Ytterligare en kant, av fyra ca 0,5 m stora stenar, låg under foten av det jordfria röset i dess norra del (fig 1, 15). Denna kant kan möjligen ses som en fortsättning av kanten i öster, men **skild** från denna av den sluttande berghällen och belägen ca 0,3 m lägre. Den norra kanten var ej heller synlig vid undersökningens början, men om detta beror på att den dolts genom senare omplockning av rösestenen, eller om den redan från början varit dold, går ej säkert att avgöra. Troligast synes dock vara, med hänsyn till den vällagda stenpackningen utanför norra kanten, en stenpackning, som gick fram till och in mellan de stora stenarna i kanten (fig 15), att denna varit dold av röset redan från anläggandet av detta.

Utanför denna kant, i anläggningens nordligaste del och längst ut mot berghällen, fanns en ca 3,5 m lång och 0,8 m bred vall av som regel något mindre stenmaterial (0,1-0,2 m stora stenar) än stenpackningen i övrigt. Denna vall var klart urskiljbar och höjd ca 0,1-0,15 m över den omkringliggande stenpackningen och över berghällen (fig 1 och 5, profil 4, fig 16).

Under det jordfria rösets västra del fanns en ca 2x2,5 m stor och 0,5 m djup klyfta i berget. Denna var fylld av en tät stenpackning av 0,4-0,5 m stora stenar och delvis omsatt med några kantställda stenar och hållar (fig 1 och 4, håll K, L, fig 17).

I södra kanten av det jordfria röset låg ett redan vid undersökningens början synligt, ca 0,75 m stort block (M, fig 1, 9). Utanför och söder om detta block fanns en klyfta i berget. Denna var fylld av dels några större stenar (0,2-0,4 m stora), dels, i sin övre del, mindre skärvsten (3-10 cm stor). Denna skärvsten förekom också innanför blocket, i botten av, och uppe mellan stenarna i västra delen av det jordfria röset (prov på denna skärvsten har tillvaratagits). Under själva blocket fanns däremot ingen skärvsten. Klyftan utanför blocket fortsatte in under detta mot rösets centrum. Under blocket var klyftan fylld av ett 10-15 cm tjockt sandlager och däröver ett endast ca 5 cm tjockt molager, på vil-

ket blocket låg.

Runt om det centrala röset förekom, på eller i anslutning till krönplatån, ett antal stenfyllda klyftor (A-D, F, G, K, O, fig 1). De västligaste av dessa (F, G, K) var utfyllda av företrädesvis 0,2 - 0,3 m stora stenar. Stenpackningen var glesast i söder och tätade mot nordväst i sluttningen (K) ned mot område L (fig 12). En stenpackning av samma karaktär utfyllde de åt norr och nordöst utlöpande klyftorna (A-C, O).

Den klyfta, som låg utanför östra kanten (D, fig 1) var ca 0,5 m djup och fylld av en tät stenpackning ända ned till botten (fig 5, profil 3). I klyftans botten fanns vittringsgrus och en sandblandad mo. Ovanför denna ca 10-15 cm över berget låg en sot-och kollins. Under och tillsammans med kolet fanns några enstaka frostsprängda flintor och kvarts (fynd 38). Över kollinsen låg stenarna i en humusbemängd mo.

Bland stenarna i rösets botten och i samtliga klyftor låg spridd flinta mellan stenarna, såväl frostsprängd som slagen. Dessutom förekom enstaka större flintblock, vilka ingick i stenpackningarna. På enstaka ställen låg mindre koncentrationer av såväl frostsprängd som slagen flinta (fynd 26, 27, 37). I flintkoncentrationen vid fynd 26 fanns två avslag, vilka hör samman. Detta synes tyda på att de slagits på platsen. Dessutom låg mellan bottenstenarna, något utanför och väster om den centrala gravgömmen, en bladformad pilspets (fynd 2). Enstaka bearbetade avslag förekom (fynd 3, 16, 17, 57, 61), och mellan stenarna i det övre molagret i klyfta D, spetsen av ett kärnredskap (fynd 59).

I rösets norra del, bland stenarna i dess botten, där välvningen upp mot krönplatån började, låg en mindre kolkoncentration (fynd 48). En kolkoncentration fanns också ca 0,5 m djupt i en av klyftorna väster om röset (fynd 35, fig 4).

Nordväst om krönplatån och ca 2 m lägre än denna fanns en tät och jämn stenpackning (område L, fig 1, 3, 10). Stenpackningens begränsning mot berghällarna i nordväst var klar, dock utan att där fann någon lagd kant.

Stenpackningen inom område L låg i varierande djup och antal

lager ned till berget. Djupet var som regel ca 0,3 m, men kunde i enstaka klyftor vara 0,7 m. I botten av de djupaste klyftorna fanns ett tunt gruslager. Stenarna i det översta lagret av denna stenpackning var som regel 0,2-0,3 m stora. I nordöstra delen av område L låg 4 större block (0,5-0,8 m stora, N, O, P, R, fig 1), varav block R ej var synligt från början utan låg helt omgivet av stenpackningen (fig 10).

Öster om block R (fig 1) låg under det övre stenlagret ett ytterligare lager av något grövre material (0,4-0,6 m stora stenar) och under dessa en stenpackning ca 1 m diam av 0,1-0,2 m stora stenar. Denna mindre stenpackning var klart begränsad (fig 18) och låg ca 0,4 m under den ursprungliga ytan. På och mellan stenarna i denna mindre stenpackning låg en stor mängd frostsprängd och slagen flinta (fynd 24). Stenpackningen låg på och delvis ned i ett sandlager, som täckte botten av en klyfta. Denna klyfta löpte som en i berget mjukt utsvarvad ränna längs med foten av den branta bergväggen. Enstaka större stenar låg i denna ränna utefter hela bergväggen. I områdets nordöstligaste hörn, kring blocken N, O, P var jorden kraftigt sotfärgad och här låg kol och flinta (fynd 32), varibland enstaka slagna skärvor. De stora blocken låg på ett ca 10 cm tjockt jordlager och under ett av dem (block P) låg 2 frostsprängda flintskärvor (fynd 33). Inom området tillvaratogs också i övrigt en stor mängd flinta. En del av denna låg i mindre koncentrationer (fynd 19-23) bestående till övervägande delen av frostsprängd flinta, men också innehållande enstaka avslag, däribland ett med bearbetning (fynd 19) och 1 knuta (fynd 15). Flintan låg som regel ca 0,3-0,5 m djupt och oftast på det grus, som uppfyllde botten av bergsklyftorna.

Söder om krönplatån och ca 1,2 m lägre än denna, fanns likaledes en tät och jämn stenpackning (område E, fig 1, 3 och 9). Stenpackningens begränsning ut mot berghällarna i söder var klar. Dess gräns löpte i en bågform mellan två block, men var ej markerad av någon lagd kant. Löst ovanpå stenpackningen låg enstaka större stenar (0,5-0,7 m stora), vilka troligen rasat ned från röset på krönplatån.

Stenpackningen i område E var mycket enhetlig av ca 0,2 m stora stenar. I områdets yttre, södra del låg den i flera lager, ca 0,3-0,4 m djupt för att sedan tunna av till ett lager allt efter som det underliggande berget höjde sig mot bergkanten i områdets norra del (fig 3).

I nordvästra delen av område E in mot bergkanten låg i ytan en påfallande stor mängd skärvsten (3-10 cm stor) av samma karaktär som den ovan beskrivna i rösets västra del. Inom området tillvaratogs en stor mängd flinta, till största delen frostsprängd. Särskilt påtaglig var flintkoncentrationen i områdets yttre, södra del. Flintan låg genomgående antingen direkt på berget eller på det vittringsgrus, som utfyllde mindre klyftor i berget. Bland denna flinta förekom enstaka bearbetade avslag (fynd 18, 25, 30) och en konisk kärna (fynd 28). Fynd 30 utgöres av ett antal avslag som låg tillsammans och varav 3 går att sätta samman till en del av det ursprungliga block, från vilket de slagits (jfr ovan fynd 26). Dessa avslag är också bearbetade.

Från område E gick en ca 1 m bred klyfta upp mot krönplatån. Stenpackningen i område E fortsatte i ett lager upp i denna klyfta och låg där i ett molager. Under detta ned till klyftans botten ca 0,8 m djupt fanns en gul sand. I sanden låg slagen flinta ned till berget (fynd 49, fig 5, profil 5, fig 19).

KONSTRUKTIONER

Centrala gravgömmen var belägen ca 1-2 m norr och nordväst om den från undersökningens början iakttagna hällen (S, fig 1 och 2), under den jordfria rösestenen och i anslutning till ett antal kantställda hällar och block (A-I).

Mått- och lägesuppgifter för stenarna:

Häll S: 1,5 m lång, 1,0 m bred, 0,2 m tjock löst liggande bland den jordfria rösestenen och synlig från undersökningens början. (Fig 14 och 20)

Häll A: 0,8 m lång, 0,15 m tjock, 0,4 m hög, lutande åt öster belägen ca 0,3 m nordöst om häll S, uppskjutande bland

den jordfria rösestenen och synlig från undersökningens början.

Häll B: 0,4 m lång, 0,1 m tjock, 0,35 m hög, belägen ca 1,5 m nordväst om häll S och nästan parallellt med häll A, täckt av röset.

Häll C: 0,4 m lång, 0,1 m tjock, 0,25 m hög lutande något åt norr mot anläggningens centrum, belägen under, och dold av häll S.

Sten

D,E,F: 0,2-0,5 m stora klumpstenar 0,5-1,4 m norr om häll S. Dessa stenar stod så att de syntes bilda ett litet hörn och innanför dem låg en ca 0,45 m stor klumpsten, vars översida endast var lätt välvd och därför gav intryck av ett slätt "golv" inne i hörnet. De tre kantställda stenarna låg ordentligt jordfasta i ett ca 0,2 m tjockt jordlager, ur vilket de stack upp 0,3 m.

Sten G: 0,5 m lång, 0,15 m tjock, 0,15 m hög, belägen nordöst om, omedelbart intill och i linje med häll B men med sin överkant ca 0,25 m lägre än överkanten på häll B.

Sten H: 0,5 m lång, 0,15 m bred, 0,2 m hög, belägen ca 1 m nordväst om häll S.

Sten I: ca 0,6 m stor klumpsten belägen 0,1 m västen om sten F och jordfast.

Mellan de ovan beskrivna stenarna låg en stenpackning av klumpstenar i varierande storlek, företrädesvis 0,3-0,5 m stora av samma karaktär som stenpackningen i övrigt i rösets botten. Mellan dessa stenar förekom en inblandning av mindre skärvsten, 3-10 cm stor, av samma art, som ovan beskrivits förefintlig i västra delen av det jordfria röset och i område E. Under denna stenpackning låg en småstenspackning i 2-3 lager av 0,1-0,2 m stora stenar, vilka låg i en brun mo (fig 23). Småstenspackningen var tät och jämn och sträckte sig över en ca 2 x 1 m stor yta. Åt öster begränsades den, förutom av sten I, av ytterligare några klumpste-

nar och en mindre häll, vilken stod löst mellan de övriga stenarna (fig 23). Åt väster sträckte sig småstenspackningen ca 0,25 m utanför häll B och omslöt likaså helt sten H. Båda dessa stenar låg ovanpå småstenspackningen. Under denna låg ett sot- och kollager, starkast koncentrerat under och intill häll B (fynd 122). En stor del av de understa stenarna i småstenspackningen var klart skörbrända. En del stenar vilade direkt på berget, men ofta låg kol under stenarna. Gravfynden låg spridda mellan stenarna i denna småstenspackning (fynd 63) ibland i mindre koncentrationer (fynd 62, 65, 66, 122, 126). De utgjordes av 1 miniatyrsvärd av brons (fynd 60) 1 rakkniv av brons, som låg i riktning nordöst-sydväst med handtaget åt nordöst (fynd 63), rakknivens läge markerat på fig 2 och 24, brända ben, flinta, varav 1 bearbetad, kol och harts. Dessutom låg 1 keramikskärva i sydöstra kanten av småstenspackningen (fynd 66).

Småstenspackningen slutade i nordöst mellan stenarna B och I. Nordöst härom, inom området begränsat av stenarna D, E, F, G, låg i anläggningens botten 3 flata hällar 0,35-0,5 m stora. Dessa hällar låg delvis täckande varandra, direkt på berget (fig 25). Det kollager, som fanns under småstenspackningen fortsatte ej under hällarna. Mellan och under dessa hällar låg spridd keramik, brända ben, flinta och enstaka små kolstycken (fynd 120).

Ca 0,5 m norr om sten G låg mellan stenarna i rösets botten en skivskrapa (fynd 34). Omedelbart öster om stenarna E och F låg under rösestenen men i ytan av den jordinblandning som förekom i rösets botten, recent järn (2 spikar och 1 knivblad).

Ca 1,5 m söder om häll C låg inom ett område ca 0,5x0,5 m stort, i en grund klyfta i berget, keramik, brända ben, flinta, varav 2 avslag med bearbetning och kol (fynd 58). Fyndet låg i en sandblandad mo ned till ca 5 cm över berget. Det omgavs av en stenpackning av samma karaktär som i övrigt förekom i rösets botten. Inga detaljer, tydande på en uppbyggd konstruktion kunde iakttagas kring fyndplatsen (fig 26).

Östra kanten hade kunnat iakttagas redan från undersökningens början. Den var ca 3 m lång och byggd av 0,5-1,0 m sto-

ra stenar lagda i 1-2 skift (fig 1, 4, 8 och 27). Mellan de stora stenarna låg dessutom mindre stenar, vilka väl fyllde ut mellanrummen. Stenarna var lagda med sin längdriktning längs med rösets ytterkant och bildade gräns för den jordfria rösestenen åt öster. Under de stora stenarna låg ett tunt jordlager (1-4 cm tjockt).

Norra kanten bestod av 4 ca 0,5 m stora stenar under foten av det jordfria röset i dess norra del (fig 1 och 15). Stenarna låg på ett ca 5 cm tjockt jordlager (fig 5, profil 4) och i detta låg, under den västligaste av kantstenarna, 1 flintavslag (fynd 56). Dessa stenar föreföll snarast ligga radiellt ut från rösets centrum.

Vallen utanför norra kanten var ca 3,5 m lång och 0,8 m bred och bestod av 0,1-0,2 m stora stenar. Dess höjd över berget var ca 0,25 m och den visade i tvärsnitt en svag välvning (fig 5, profil 4, fig 16). Vallen syntes gå i en halvcirkelform från berghällen norr om röset och in mot västra delen av den norra kanten. I stenpackningen innanför denna kant kunde dock ingen fortsättning spåras.

Västra klyftan var ca 2x2,5 m och 0,5 m djup (fig 4, profil 2). Den var fylld av en stenpackning i 2-3 lager av 0,4-0,5 m stora stenar. De översta stenarna låg med en flat sida uppåt, vilket gav stenpackningen en jämn översida, som klart skildes ut sig från den övriga stenpackningen i rösets botten (fig 4 och 17). I västra och norra kanten av klyftan fanns 2 kantställda hållar (L och K respektive på fig 1).
Håll L: 0,5 m lång, 0,15 m tjock, 0,4 m hög.
Håll K: 0,6 m lång, 0,2 m tjock, 0,4 m hög

Ovanpå och mellan stenarna i klyftan, vilka ej var jordinblandade i sina övre lager, låg en stor mängd skärvsten (3-10 cm stor) av samma art som den, vilken fanns vid centrala gravgömmen och inom område E. Ca 0,2 m från berget låg stenen inblandad i en sandig mo. I översta delen av denna mo, förekom enstaka kol och en kolkoncentration låg i klyftans östra del (fynd 54). Flinta förekom spridd i hela klyftan. 2 bearbetade avslag (fynd 51, 55) låg på berget, där man var

mycket hårt packad.

FYNDBESKRIVNING

FYNDTABELL

(Den stora spridningen i fyndnumren beror på en löpande fyndnumrering för ett stort antal fornlämningar inom Syrhålaområdet, vilka grävdes parallellt).

Fynd nr	Brons	Keramik	Brända ben	Kol	Flinta ej redskap		Flinta redskap			Övrigt		Anm.
	gr	gr	gr	gr	st	gr	art	sst	gr	art	gr	
2	n						Pilspets	1	10			
3							Avsl.m.be- arb.	1	190			
15							Knuta	1	72			
16							Avsl,m.be- arb.	2	60			
17							Spånskrapa	1	10			
18							Avsl.m.be- arb.	1	35			
19					54	1200	Avsl.m.be- arb.	1	50			
20					21	95						
21					9	230						
22					9	655						
23					4	23						
24					546	2178						
25							Avsl.m.be- arb.	2	90			

Fynd nr	Flinta redskap										Övrigt		Anm.
	gr	gr	gr	gr	st	gr	art	st	gt	art	gr		
26	.				14	51						2 avsl.m. passning	
27					9	210							
28							Konisk kärna	1	500				
30					8	320	Avsl.m.be- arb.	3	290			3 avsl.m. passning	
32					13 50	542							
33					2	40							
34							Skivskrapa	1	40				
35					20								
37					7	67	Avsl.m.be- arb.	1	28				
38					18	6	25			Kvarts	17		
48					3								
49						22	80						
51							Avsl.m.be- arb.	1	53				
54					2								
55							Avsl.m.be- arb.	1	40				
56					1	2							
57							Avsl.m.be- arb.	1	10				
58					1	23	129	Avsl.m.be- arb.	2	24		Ker. 2 kant- bitar. Människoben?	

Fynd nr	Brons	Keramik	Brända ben	Kol	Flinta ej redskap	Flinta redskap	Övrigt	Anm.				
	gr	gr	gr	gr	st	gr	art	st	gr	art	gr	
59							Spets av kärnredsk	1	20			
60	4											Miniatyrsvärd
61							Avsl.m.be- arb.	2	82			
62			3	<i>utgått</i> 1	5	7				Harts	3	
63			20		25	74						Människoben.
65	10		51	<i>utgått</i> 2	11	19						Människoben? Rakkniv
66		1	<1	<i>utgått</i> 2	22	15						
120		7	10	<i>utgått</i> 2	26	25						Människoben?
122			9	<i>u</i> 34	1	5				Harts	1	
126			19	5	7	30	Avsl.m.be- arb.	1	12			Människoben? Sjötulpan
Sa	14	65	119	93	882	6022		25	1616		21	

Dessutom flinta, avslag och avfall 21075 gr
kvarts 750 gr
skärvsten 2300 gr

Miniatyrsvärd av brons (fynd 60) med korsformad fästeknapp. Fragmentariskt så att spetsen och delar av bladet saknas. Längd: 5,5 cm, bredd: 1,2 cm. Fästet ornerat med en sammanhängande, runt detta löpande linje, vilken går i spiral runt hela greppet. Fästeknappen

är på bägge korsarmarna ornerad med punkter. Likadana punkter löper i en rad längs den, vid ena bladsidan, bevarade fästefliken (fig 31).

Rakkniv av brons (fynd 65), 10 cm lång, 2 cm bred. Egg och nacke löper parallellt. Bladets främre avslutning nu rundad men skadad. Bladets bakre del smalnar till en ca 2 mm tjock tråd, som bildar handtaget genom att vara böjd framåt nedåt till bladets nacke och därefter i en båge uppåt bakåt, där tråden plattas ut. Den sista delen av handtaget förefinnes i ett 1,2 cm långt fragment, skiljt från handtaget i övrigt. Ett mindre, mellanliggande parti saknas (fig 32).

Keramik (fynd 58, 66, 120) rödbrun, av ett hårt, homogent gods. Största skärvan 3,2x2,2 cm. Yttersidan sträv, insidan slät och på en kantbit antydan till glättning (fynd 58).

De brända benen, som genomgående utgjordes av mycket små fragment, har undersökts av Fil.Dr. J.Lepiksaar vid Naturhistoriska museet i Göteborg. Dr. Lepiksaars genomgång har givit följande resultat: (Se vidare Exkurs 1, sid 599).

Fynd 58, människa?

obestämda

Fynd 62, obestämda

Fynd 63, obestämda, människa

Fynd 65, människa?

Fynd 66, obestämda

Fynd 120, människa?

Fynd 122, obestämda

Fynd 126, människa?

obestämda,

sjötulpan.

Flintredskapen utgjordes av:

1 st bladformad, parallellhuggen pilspets med rak bas, fynd 2 (fig 30) 3,7 cm lång.

1 st spets av ett kärnredskap, fynd 59, 5,5 cm lång.

1 st skivskrapa, fynd 34, 6,2 x 4,2 cm.

1 spånskrapa, fynd 17, 3,0x1,5 cm.

1 konisk kärna, fynd 28, höjd 8,0 cm, slagytan ca 10,3x7,8 cm.

1 knuta, fynd 15.

Dessutom förekom ett flertal bearbetade avslag eller flintstycken (fynd 3, 16, 18, 19, 25, 30, 37, 51, 55, 57, 58, 61, 126). En stor del av flintavfallet utgöres av frostsprängd flinta, men inom vissa koncentrationer (fynd 19-24, 26, 27, 32), framgår av flintkvaliten att det rör sig om flera olika, ursprungliga block, som sedan frostsprängts. I två av dessa koncentrationer (fynd 26, 30) finnes avslag, som går att sätta ihop, vilket alltså tyder på att flintan slagits på platsen. I fynd 30 är de hopsättbara avslagen också bearbetade.

SAMMANFATTNING

Anläggning 15:29 utgjordes av dels ett jordfritt röse, beläget på en krönplata, dels omgivande stenpackade klyftor.

I anläggningens centrum låg på berget ett mindre sot- och kollager och över detta en småstenspackning i vilken brända ben låg spridda tillsammans med 1 miniatyrsvärd och 1 rakkniv, båda av brons, kol och harts. Vid nordöstra ändan av småstenspackningen låg 3 flata hällar direkt på berget utan underliggande kollager. Mellan dessa hällar låg brända ben och keramik.

Ovanpå småstenspackningen stod några kantställda stenar och ytterligare några fanns nordöst härom begränsande området med de 3 liggande hällarna. En stor häll låg uppe bland den jordfria rösestenen, som täckte den centrala gravgömmen, och i anslutning till denna. Under södra ytterkanten av det jordfria röset låg ytterligare keramik och brända ben i en liten klyfta.

Åt öster begränsades röset av en lagd kant och en kant fanns också i dess norra del, men var här dold av rösestenen. Utanför den norra kanten bildade en småstenspackning en låg, välvd vall, vilken i halvcirkelform löpte nästan parallellt med norra kanten för att sedan gå in mot denna och ej längre vara urskiljbar från stenpackningen i övrigt.

I västra delen av röset, under detta, fanns en klyfta i berget fylld av en stenpackning, i ett par lager, med en förhållandevis

slät översida och omsatt med ett par kantställda stenar. I klyftan fanns en liten mängd kol och flinta, varibland bearbetade avslag.

Berget var delvis terrasserat från krönplatån och på två områden, som låg avsevärt lägre än denna, fanns jämna och vällagda stenpackningar. Dessa var, utan att ha någon lagd kant, klart avgränsade ut mot de utanför liggande bergställarna. En mängd flinta låg i dessa stenpackningar, varibland bearbetade avslag.

DATERING OCH UTVÄRDERING

Anläggningen utgjordes av en central brandgrav i ett relativt stort röse, genom miniatyrsvärdet och rakkniven daterat till bronsålderns IV:e period.

Röset ingår i det större fornlämningskomplex, som ligger samlat utefter Syrhåladalen och har, när det anlades, byggts på en dåvarande liten ö, mitt i ett forntida sund (jfr inledningen om Syrhålaområdet). Byggnadsmaterialet har säkerligen hämtats från den klappersten, som utspolats av vågorna på västra sidan av denna ö, endast ca 20 m från röset.

På östra sidan av röset löpte en smal ravin ned till en liten gip, som vid rösets anläggande har bildat en väl skyddad vik med sandstrand (fig 28 och 29). Denna vik bör ha bildat den naturliga tilläggsplatsen för de båtar med vilka man tagit sig ut till ön.

Vid anläggandet av graven synes man ha bränt ett bål på krönplatån av berget, på den plats där gravgömman sedan skulle placeras. Det underliggande berget var ej skörbränt, men de understa stenarna i den ovanpå liggande småstenspackningen var det, och denna bör alltså ha lagts i glöden. De brända benen var rensade från kol och kan ej vara urplockade ur det underliggande kollagret om det fortfarande varit så varmt att småstenen blivit skörbränd. Kollagret bör följaktligen ej ses som en rest efter själva gravbålet. Gravgåvorna har ej fått följa den döde på bålet

utan har lagts ned senare. Dessa visar att det är en mansgrav och benbestämningen har klarlagt att det rört sig om en vuxen individ.

Någon klar konstruktion med distinkt form, kunde ej iakttagas i uppbyggnaden av den centrala gravgömman. Några av de hållar, vilka har antagits höra till denna, var placerade ovanpå småstenspackningen. Inga spår av organiskt material kunde iakttagas, varför det är omöjligt att avgöra om benen ursprungligen inneslutits i någon form av svepning eller eventuell tråkista.

Hur den liggande större hällen (S, fig 2) skall bedömas i förhållande till gravgömman kan ej avgöras, men tanken att se den som en uppbruten täckhäll ligger nära till hands.

I samband med anläggandet av de stenpackade klyftorna runt röset, synes man att döma av de avslag, som går att sätta ihop, ha slagit flinta på platsen. Denna flinta har dels spritts ut över marken, dels mellan stenarna i stenpackningarna. Åtskilliga större flintblock har också lagts ned i dessa.

SUMMARY

A cairn on Hisingen island in the Syrhåla area.

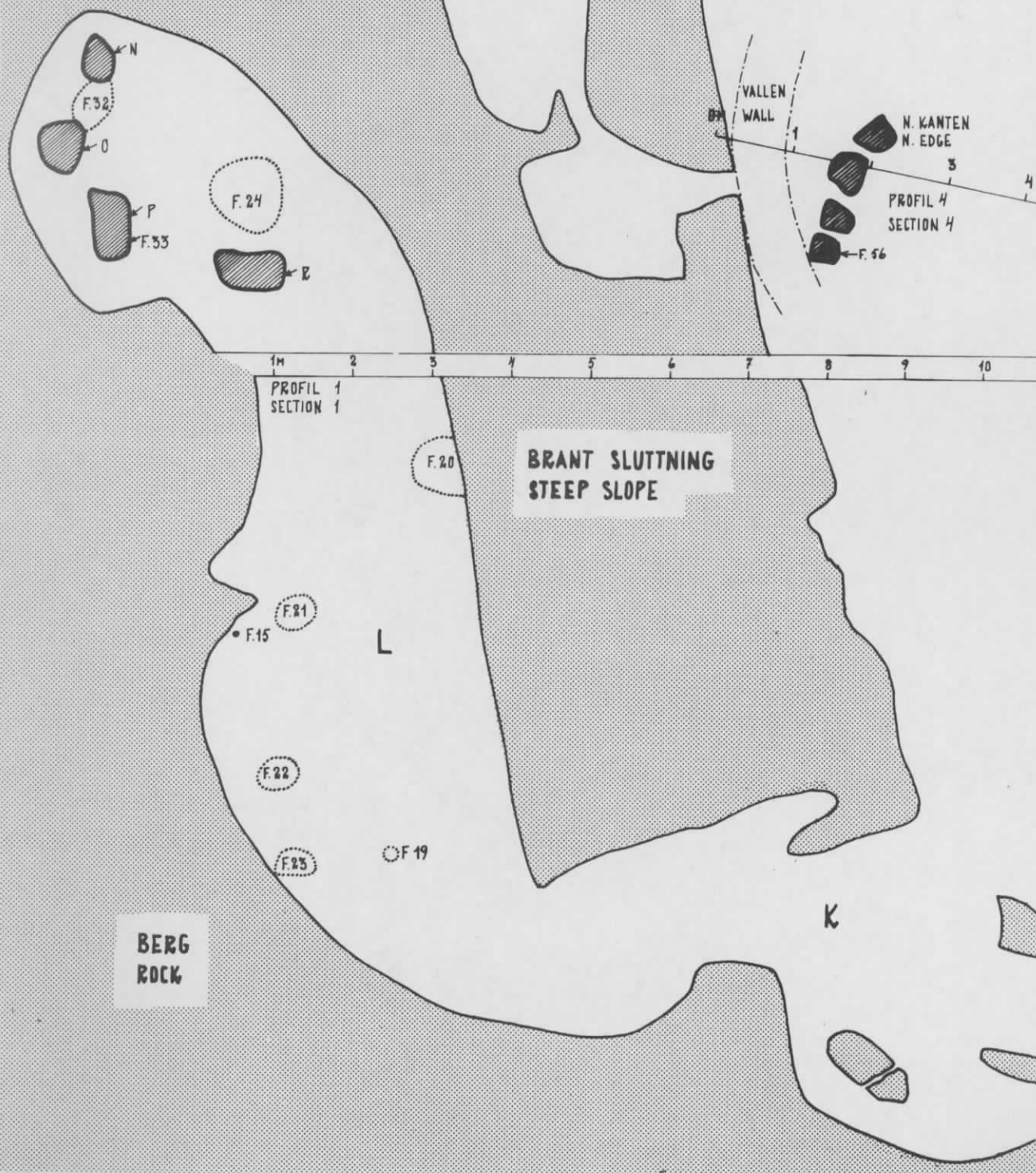
For description of the terrain, see p.39. The cairn was situated on the summit of a small hill which was a small island in a strait at the time when the cairn was built.

The monument consisted of a soiless cairn on the summit plateau as well as surrounding clefts packed with stones. In the centre of the structure a small layer of soot and charcoal was lying on the rock. This layer was overlaid by a packing of small stones which contained scattered cremated bones, a miniature sword and a razor, both of bronze, charcoal and resin (fig 2). At the north-eastern edge of the packing of small stones three flat slabs were lying directly on the rock without an intervening layer of charcoal. Cremated bones and pottery were found between these slabs (fig 22).

A well-built kerb was found in some parts of the structure (fig 1). The hill was partly terraced from the summit plateau. In two areas, situated at a considerably lower level than the plateau, well-built and even stone-packings were found (fig 3). Excavation revealed that on the summit plateau there had been a fire in the place where later the burial was deposited. A packing of small stones had been laid over the remains of the fire. The burial was then placed on top of this packing. The grave goods had not been damaged by fire. Their character indicate a man's grave and study of the bones has shown that the individual was an adult. The surrounding clefts packed with stones contained waste flakes of flint. The finds date the site to the fourth period of the Bronze Age.

Hasse Olsson

SKALA C:A 1:100

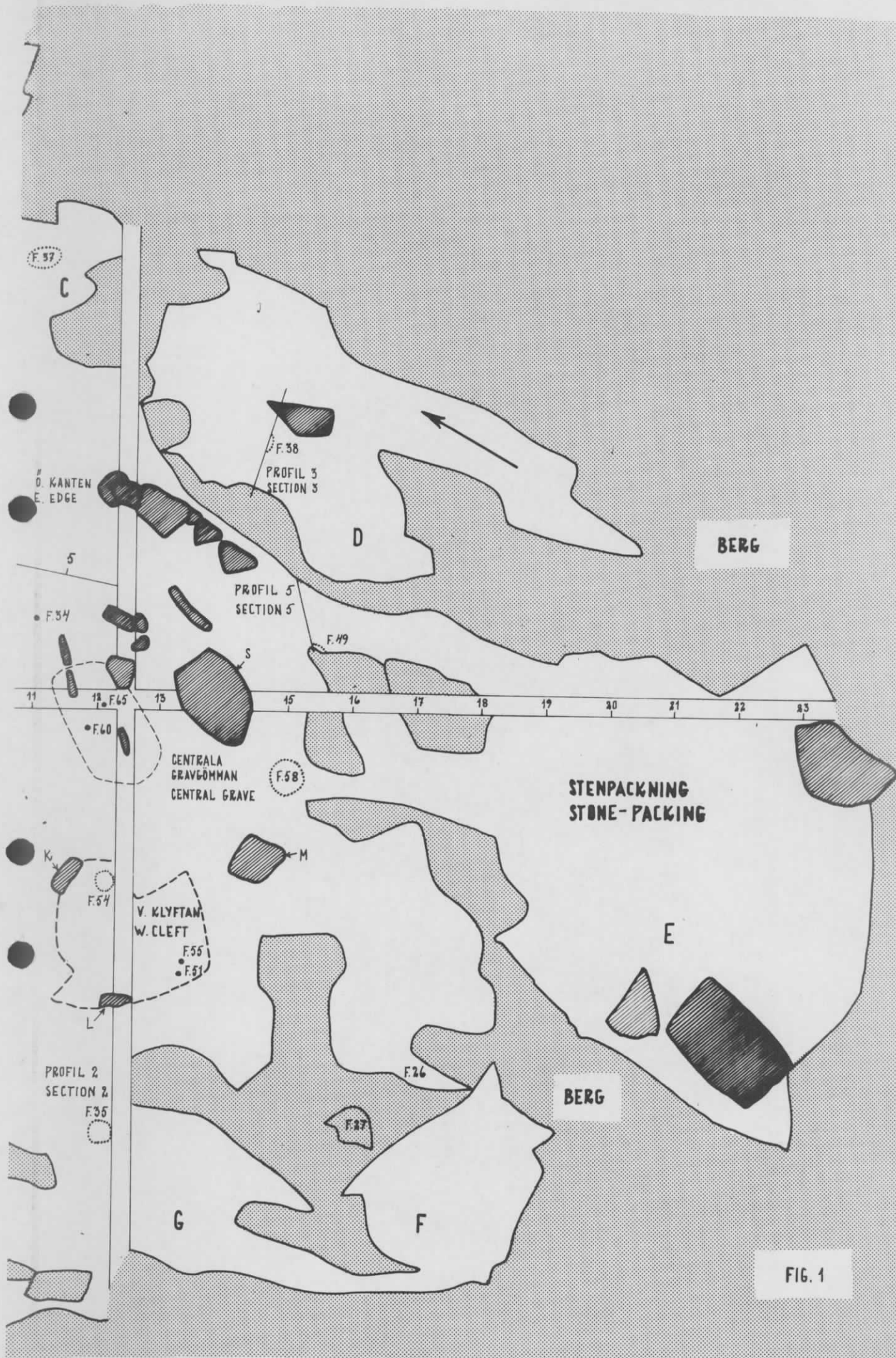

FIG. 1

DETAILED PLAN OF THE CENTRAL
GRAVE.

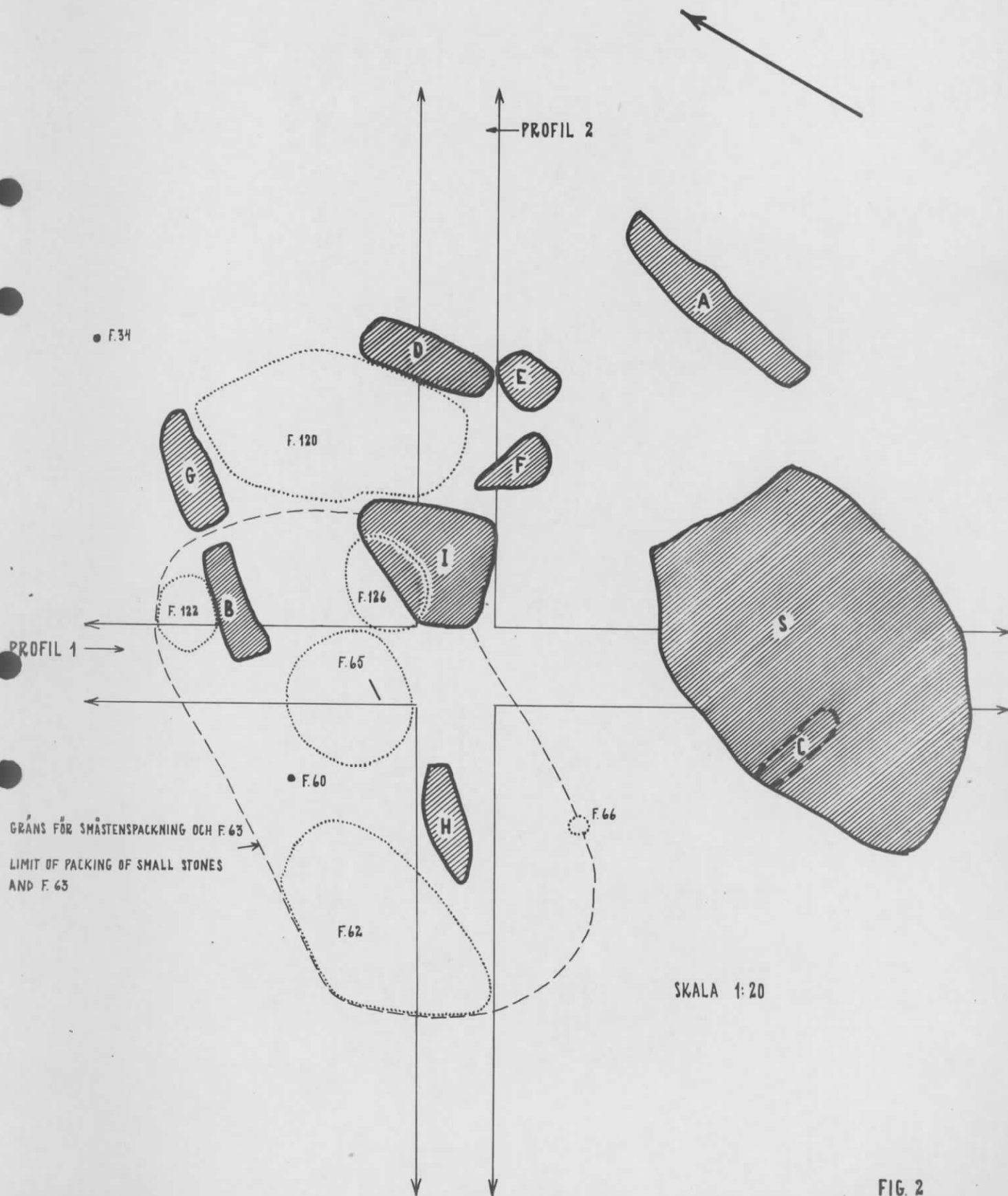

FIG. 3.

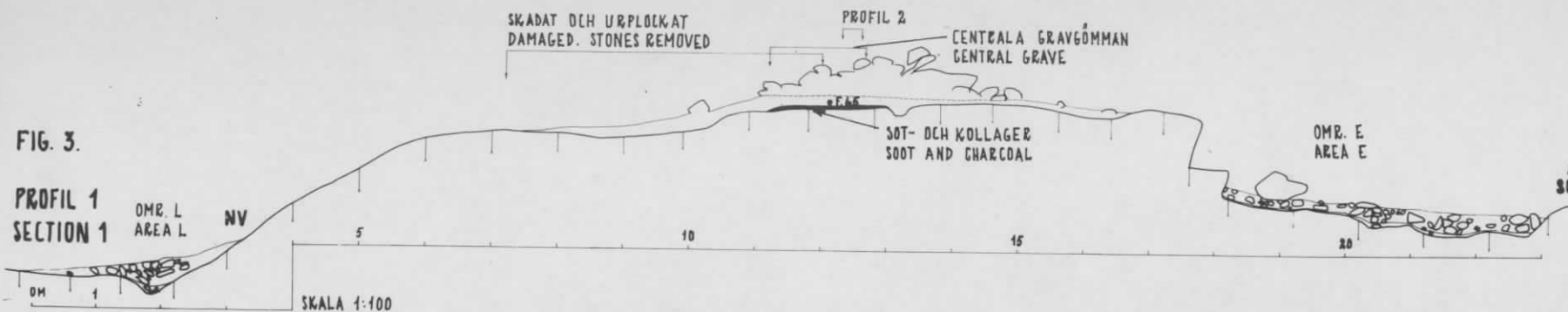

FIG. 4

PROFIL 2
SECTION 2

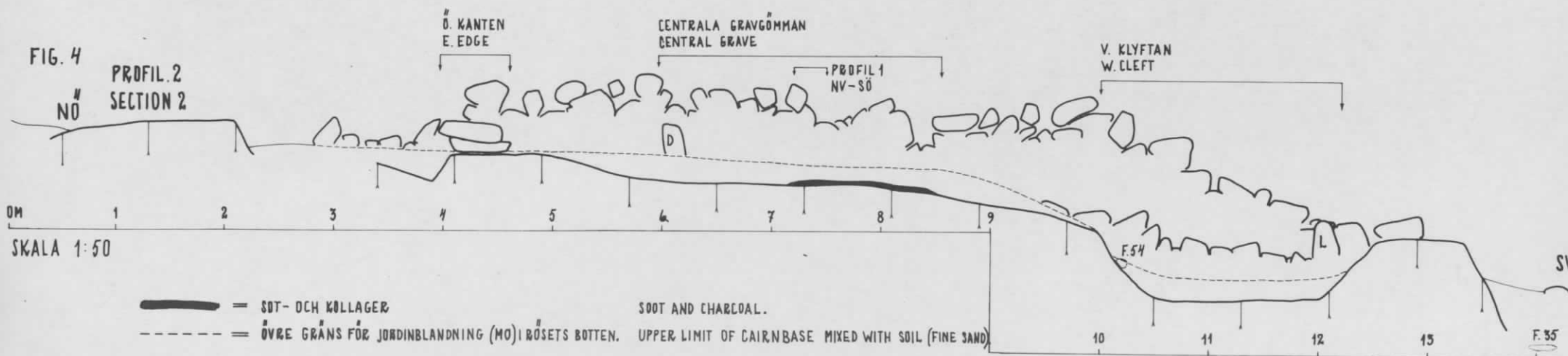
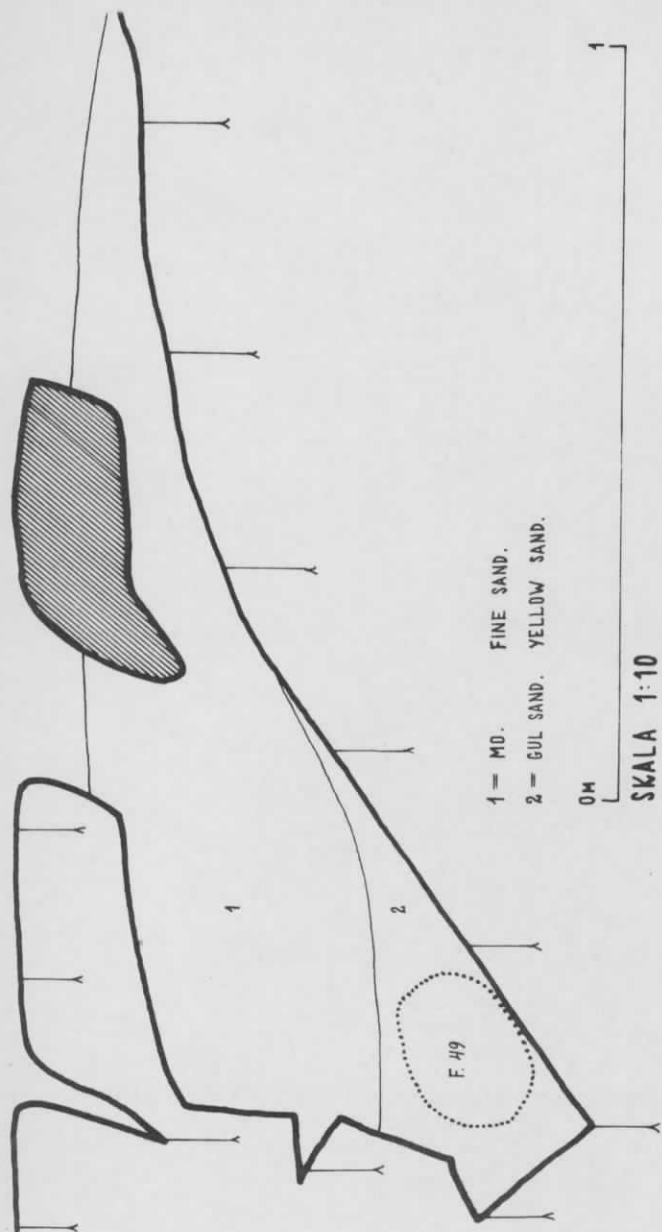
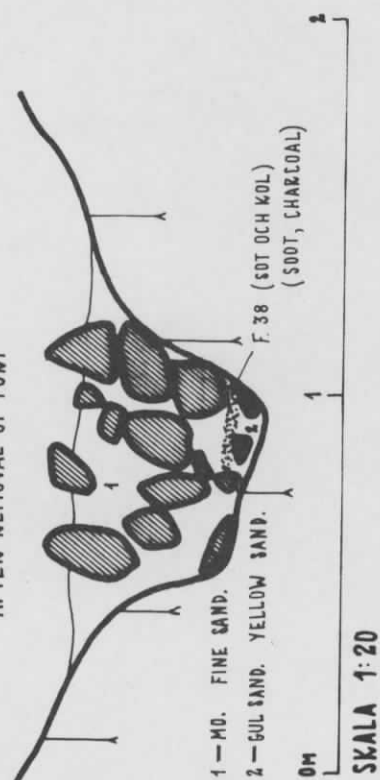

FIG. 3-4

PROFIL 5 AVTORVAD

PROFIL 3 AVTORVAD AFTER REMOVAL OF TURF

PROFIL 4 AVTORVAD

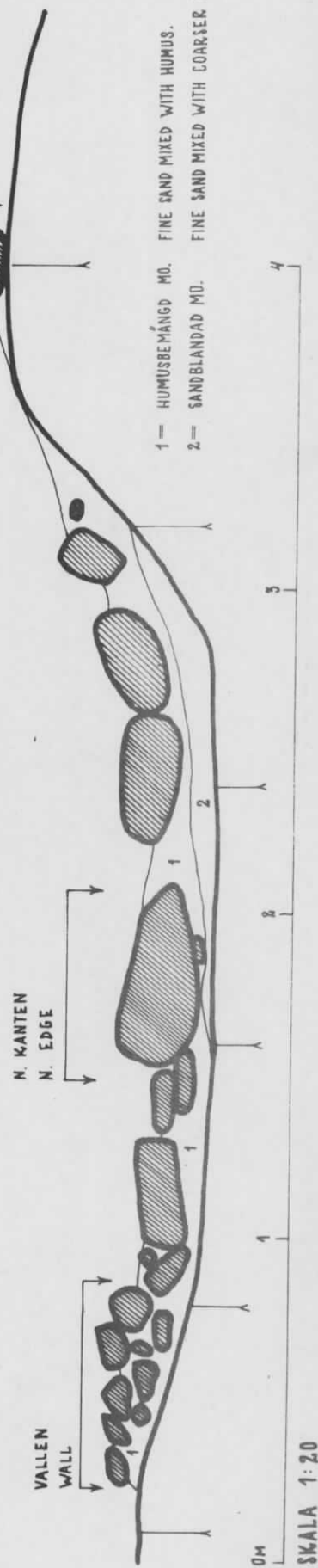

FIG. 5.

Fig 6

Översikt från söder.

General view from the south.

Fig 7

Översikt från sydöst före under-
sökningen.General view from the south-east
before excavation.

Fig 8

Från nordöst före under-
sökningen. Östra kanten
i förgrunden.View from the north-east
before excavation. The
eastern edge in the
foreground.

Översikt efter avtörning, från söder.
General view. From the south after removal of the turf.

Fig 9

Fig 10

Översikt efter avtorvning,
från norr.

General view from the north
after removal of the turf.

Fig 11

Översikt efter avtorvning,
från nordöst.

General view from the north-east
after removal of the turf.

Fig 12

Rösets nordvästra del efter
avtorvning. Område K.

The north-western part of the
cairn after removal of the
turf. Area K.

Fig 13

Från nordöst sedan större delen av den jordfria rösestenen borttagits.

View from the north-east after removal of most of the loose stones of the cairn.

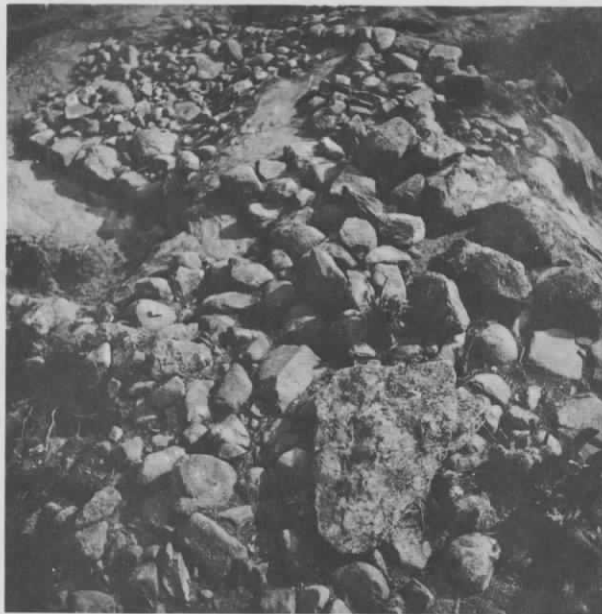

Fig 14

Centrala gravgömmen före nedgrävning. Hällen i förgrunden = S, från söder.

The central grave before excavation. The slab in the foreground = S. View from the south.

Fig 15

Norra kanten från öster.
The northern edge from the east.

Fig 16

Vallen utanför norra kanten,
från öster.

The wall outside the northern
edge from the east.

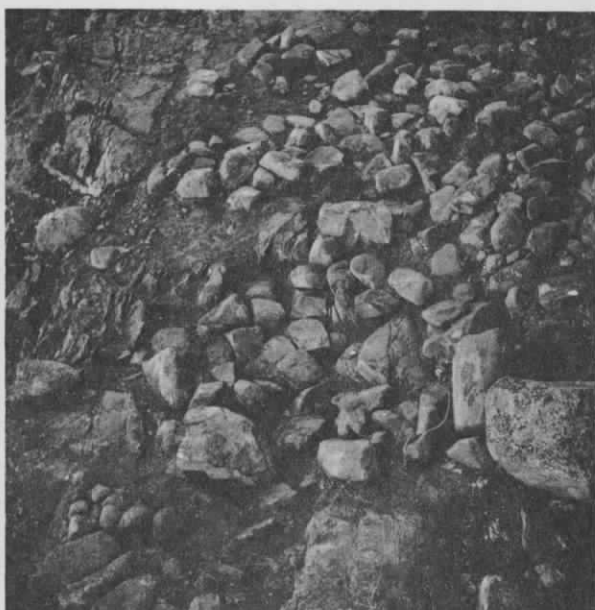
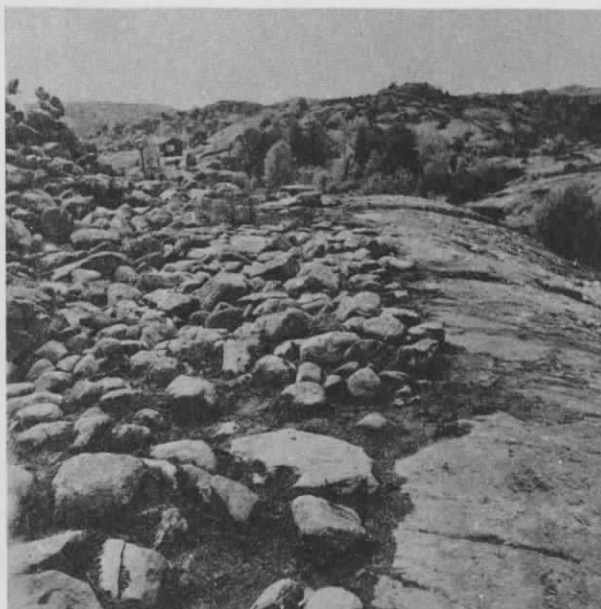

Fig 17

Västra klyftan, översta stenlagret
i packningen under det jordfria
röset, från söder.

The western cleft from the south
showing the uppermost layer of the
stone packing under the cairn.

Fig 18

Stenpackningen vid F 24 i om-
råde L intill block N,0,P och
R, från söder.

The stone packing at F 24 in
area L close to boulders N,0,
P and R from the south.

Fig 19

Profil 5 från sydöst.

Section 5 from the
south-east.

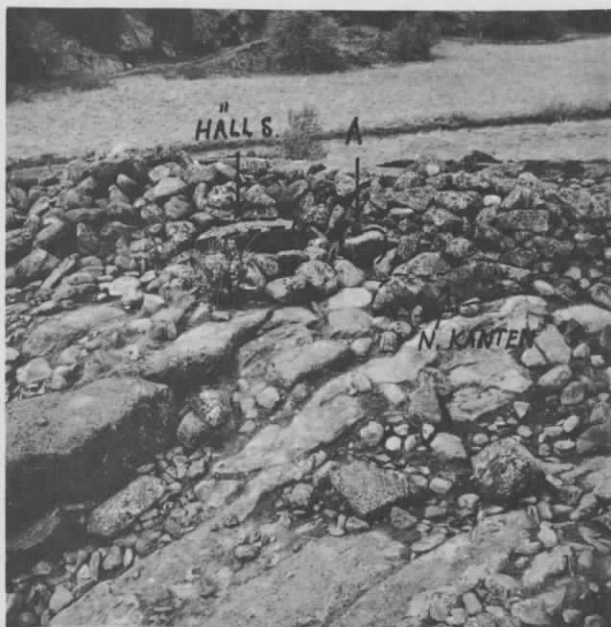
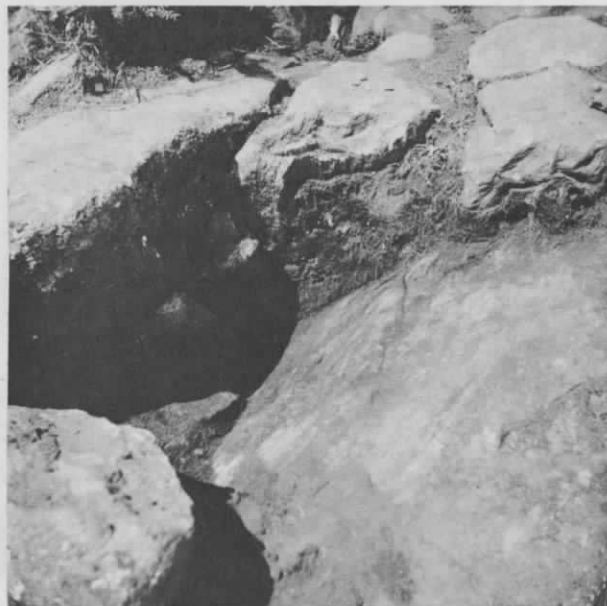

Fig 20

Röset efter avtorvning från
sydöst. Häll A och S samt
norra kanten markerade. Om-
råde D i förgrunden.

The cairn from the south-
east after removal of the
turf. Slabs A and S and the
northern edge are marked.
Area D in the foreground.

Fig 21

Centrala gravgömmman sedan
alla lösa stenar bortta-
gits, från söder.

The central grave from the
south after removal of all
loose stones.

Fig 22

Centrala gravgömmen
från nordöst. Stenarna
B och G markerade.

The central grave from
north-east. Stones B
and G are marked.

Fig 23

Småstenspackningen i centrala grav-
gömmen. Sten H i centrum, från syd-
väst.

The packing of small stones in the
central grave. Stone H in the
centre. View from the south-west.

Fig 24

F 65, rakkniven, in situ.
The razor, F 65, in situ.

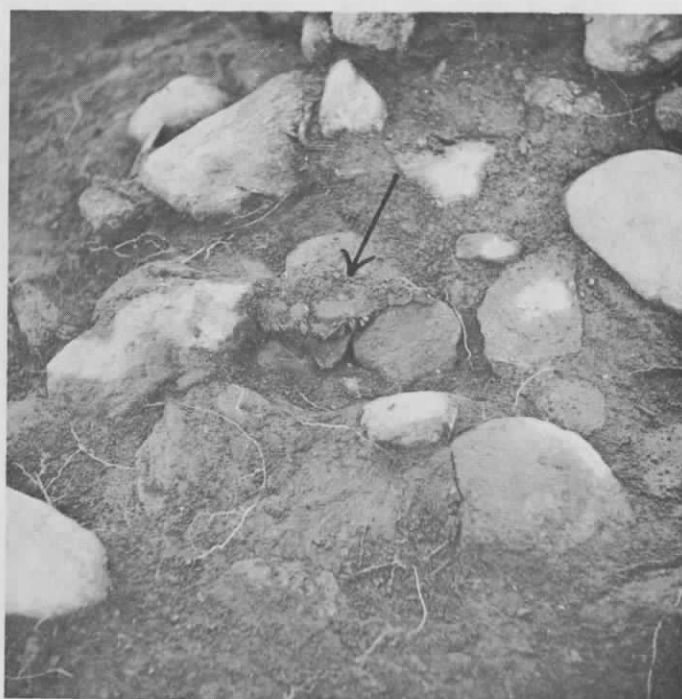

Fig 25

Centrala gravgömmans nord-östra del med de i botten liggande hällarna framrensade, från väster.

The north-eastern part of the central grave with the lying basal slabs exposed. View from the west.

Fig 26

Läget för fynd 58, från sydöst.

Position of find 58 from the south-east.

Fig 27

Östra kanten från nordöst.
The eastern edge from the north-east.

Fig 28

Den mindre gip som går upp mellan bergen
strax öster om röset, från söder.

The small sloping valley between the hills
just east of the cairn. View from the south.

Fig 29

Samma gip som foto 29, från norr.

The same valley as in fig 29 from the north.

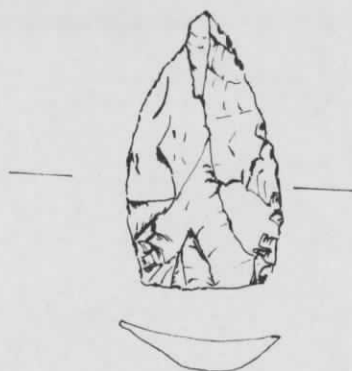

Fig 30

Pilspets, fynd 2. Skala 1/1

Arrowhead, find 2

Fig 31

Miniatyrsvärdet, fynd 60. Skala 1/1

The miniature sword, find 60

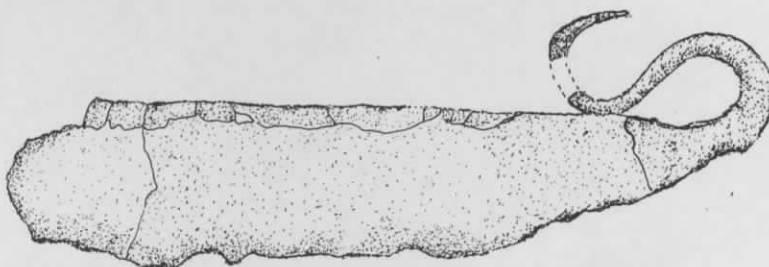

Fig 32

Rakkniven, fynd 65. Skala ca 1/1

The razor, find 65

15:29

Konkordenslista

(Spridningen i fyndnumren beror på en löpande fyndnumrering för ett stort antal fornlämningar inom Syrhålaområdet, vilka grävdes parallellt).

Inv.nr	Fyndförteckningsnr	Föremål
48810:1	F60	Miniatyrsvärd
:2	F65	Rakkniv
:2a	F65	Fragment frå rakkniv
:3	F58	Keramik
:4	F66	Keramik
:5	F120	Keramik
:6	F2	Pilspets
:7	F59	Spets av kärnredskap
:8	F34	Skivskrapa
:9	F17	Spånskrapa
:10	F28	Konisk kärna
:11	F15	Knuta
:12	F3	Avslag m bearb
:13	F16	Avslag m bearb
:14	F18	Avslag m bearb
:15	F19	Avslag m bearb
:16	F25	Avslag m bearb
:17	F30	Avslag m bearb
:18	F37	Avslag m bearb
:19	F51	Avslag m bearb
:20	F55	Avslag m bearb
:21	F57	Avslag m bearb
:22	F58	Avslag m bearb
:23	F61	Avslag m bearb
:24	F126	Avslag m bearb
:25	F19	Avslag o avfall
:26	F20	Avslag o avfall
:27	F21	Avslag o avfall
:28	F22	Avslag o avfall
:29	F23	Avslag o avfall
:30	F24	Avslag o avfall
:31	F26	Avslag o avfall
:32	F27	Avslag o avfall

:33	F30	Avslag o avfall
:34	F32	Avslag o avfall
:35	F33	Avslag o avfall
:36	F37	Avslag o avfall
:37	F38	Avslag o avfall
:38	F49	Avslag o avfall
:39	F56	Avslag o avfall
:40	F58	Avslag o avfall
:41	F62	Avslag o avfall
:42	F63	Avslag o avfall
:43	F65	Avslag o avfall
:44	F66	Avslag o avfall
:45	F120	Avslag o avfall
:46	F122	Avslag o avfall
:47	F126	Avslag o avfall
:48	F38	Kvarts
:49	F62	Harts
:50	F122	Harts
:51	F58	Brända ben
:52	F62	Brända ben
:53	F63	Brända ben
:54	F65	Brända ben
:55	F66	Brända ben
:56	F120	Brända ben
:57	F122	Brända ben
:58	F126	Brända ben
:59	F32	Kol
:60	F35	Kol
:61	F38	Kol
:62	F122	Kol
:63	F126	Kol